

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΤΟΜΕΑΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΤΟΜΕΑΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Υπεύθυνος Διδάσκων Καθηγητής: **Ανδρέας Δημητρόπουλος**

ΘΕΜΑ: **''ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ''**

Όνομα : Γεώργιος Κ. Παυλής
ΑΜ: 1340199507464
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ :2005-2006
Τηλ: 210-8135497 , 6937136716

Υπεύθυνος Διδάσκων Καθηγητής: **Ανδρέας Δημητρόπουλος**

ΘΕΜΑ: **''ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ''**

Όνομα : Γεώργιος Κ. Παυλής
ΑΜ: 1340199507464
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ :2005-2006
Τηλ: 210-8135497 , 6937136716

Εισαγωγή :

Η Αρχή της ελεύθερης ανταπόκρισης και επικοινωνίας και του απορρήτου των επιστολών συνιστά προϋπόθεση μεγίστης σπουδαιότητας για την απρόσκοπτη και ελεύθερη πνευματική διακίνηση του ατόμου μέσα στην έννομη τάξη. Στην σημερινή εποχή ιδίως που αναπτύσσονται και εξελίσσονται οι τηλεπικοινωνίες ραγδαία, η μεταβίβαση μηνυμάτων υπό καθεστώς απορρήτου αποτελεί και καθοριστική δίοδο ανάπτυξης της προσωπικότητας του ατόμου .Η ανάγκη λοιπόν του ανθρώπου, να εξωτερικεύσει τις σκέψεις του ,να εκφράσει τις ιδέες και τα συναισθήματά του και γενικά την ιδιωτική του επικοινωνία , προστατεύεται από το άρθρο 19 παρ. 1 του Σ. το οποίο ορίζει ότι : «Το απόρρητο των επιστολών

και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλο τρόπο είναι απόλυτα απαραβίαστο. Νόμος ορίζει τις εγγυήσεις υπό τις οποίες η δικαστική αρχή δεν δεσμεύεται από το απόρρητο για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων.»Έτσι λοιπόν αναγνωρίζει και κατοχυρώνει το δικαίωμα του ατόμου να διατηρήσει το περιεχόμενο των μηνυμάτων του απόρρητο επειδή θέλει να προστατεύσει το απαραβίαστο της επικοινωνίας αλλά και επειδή αναγνωρίζει και προστατεύει το δικαίωμα του ανθρώπου να μην αποκαλύπτει διάφορες πτυχές της ιδιωτικής του ζωής. Επειδή δε η επιστολή αν έχει ιδιαίτερη αξία μπορεί να αποτελέσει και μέρος της περιουσίας του αποστολέα, έχει συνεπώς σχέση με το δικαίωμα της ιδιοκτησίας και ιδίως της πνευματικής¹.

Συνταγματική ιστορία

A) Διεθνής συνταγματική ιστορία

Η Γαλλική Συντακτική Συνέλευση την 10^η Αυγούστου του 1789 πρώτη με ψήφισμα διακήρυξε το απόρρητο των επιστολών. Τα αμέσως μεταγενέστερα Γαλλικά Συντάγματα όμως του 1791 ,1793 και του 1795 αγνόησαν και δεν συμπεριέλαβαν στην Διακήρυξη των δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη το απόρρητο των επιστολών. Δεν είχε περιληφθεί επίσης και στην Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας των Ηνωμένων Πολιτειών το 1776 στην Βιρτζίνια της Βορείου Αμερικής (Virginia Bill of Rights). Πολύ αργότερα το 1791 θεωρήθηκε ότι κατοχυρώνεται το απόρρητο των επικοινωνιών με την 4^η Τροπολογία του Συντάγματος των ΗΠΑ και η οποία

¹ Μάνεσης Αρ. , Ατομικές ελευθερίες,4^η έκδοση 1982,σελ.232 επ.

προστατεύει την ασφάλεια του προσώπου, της κατοικίας και των ιδιωτικών εγγράφων και πραγμάτων. Στην Ηπειρωτική Ευρώπη πρώτα το Βέλγικο Σύνταγμα του 1831 κατοχύρωσε το απόρρητο των επιστολών και η κατοχύρωση επεκτάθηκε σιγά σιγά και στα άλλα Συντάγματα των διαφόρων κρατών².

B) Εθνική συνταγματική ιστορία

Ρητή εγγύηση τα Συντάγματα κατά την περίοδο του Αγώνα (1821-1827) δεν περιείχαν. Έμμεσα μόνο μπορούσε να συναχθεί η προστασία του απορρήτου από το άρθρο 13 του Συντάγματος του 1827 και του άρθρου 38 του Ηγεμονικού Συντάγματος του 1832. Η πρώτη ρητή κατοχύρωση περιέχεται στο Σύντ. Του 1844 και ειδικότερα στο άρθρο 14, το οποίο όριζε ότι το απόρρητο των επιστολών είναι απαραβίαστο. Στο Σύντ. του 1864 και στο αρθ. 20 προστέθηκε το επίρρημα "απολύτως". Η μεταβολή αυτή οφείλεται στις σοβαρές και επανειλημμένες παραβιάσεις του δικαιώματος κατά την διάρκεια της Οθωμανικής περιόδου, έτσι προκειμένου να αποτρέψει την επανάληψη παρόμοιων φαινομένων στο μέλλον η Β' Εθνοσυνέλευση μετέβαλε την προηγούμενη διατύπωση. Στην συνέχεια με την ανάπτυξη των τηλεπικοινωνιών και την τεχνική εξέλιξη η συνταγματική κατοχύρωση του απορρήτου της αλληλογραφίας επεκτάθηκε και στα νέα μέσα επικοινωνίας (τηλεγραφήματα και τηλεφωνήματα) και το άρθρο 12 του Σύντ. του 1927 περιέλαβε στα προστατευόμενα μέσα τα τηλεγραφήματα και τα τηλεφωνήματα³. Με σκοπό να καλύψει κατά τρόπο γενικό και πλήρη κάθε άλλο μέσο ανταπόκρισης πλὴν των επιστολών ο συντακτικός Νομοθέτης στο Σύνταγμα του 1952 χρησιμοποίησε τον όρο «ανταπόκριση». Το Σύντ. Του 1975 προσθέτει το επίθετο

² Γεωργόπουλος Επιτ. Συνταγμ. Δικαίου 3^η έκδοση 1991, σελ.537 επ.

³ ο.π Γεωργόπουλος, 1991, σελ. 537 επ.

«ελεύθερη» στην λέξη ανταπόκριση ή επικοινωνία⁴ και προσθέτει ως δεύτερο εδάφιο μια επιφύλαξη του νόμου⁵.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Η προστασία του απορρήτου αποσκοπεί στην διασφάλιση της ελεύθερης προσωπικής επικοινωνίας και προϋποθέτει δύο τουλάχιστον πρόσωπα , το πρόσωπο που στέλνει το μήνυμα και τον δέκτη του μηνύματος . Το άρθρο 19 του συντ. αναφέρεται στην έμμεση επικοινωνία ή ανταπόκριση , στην επικοινωνία κατά την οποία τα μέρη δεν βρίσκονται «αντιμέτωπα» αλλά σε ικανή απόσταση, ώστε η «δια ζώσης» επικοινωνία να είναι αδύνατη και για τον λόγο αυτό χρησιμοποιούνται διάφορα επικοινωνιακά μέσα

⁴ ο.π. Γεωργόπουλος,1991, σελ. 537 επ.

⁵ Δαγτόγλου ,Ατομικά δικαιώματα Α ' , 2005, σελ.420

αλληλογραφία , τηλέφωνο κλπ Ομως δεχόμαστε ότι το αρθ. 19 Σ. προστατεύει και την άμεση επικοινωνία και θεμελιώνει ένα ευρύτερο δικαίωμα επικοινωνίας⁶.

Απόρρητο - Έννοια - Επικοινωνιακά Μέσα

Όπως ανφέρθηκε παραπάνω το αρ. 19 παρ. 1 του Σ. δεν προστατεύει το μήνυμα αλλά τον απόρρητο χαρακτήρα του μηνύματος . Απόρρητο σημαίνει μυστικότητα και ότι τα μέρη επιθυμούν την εμπιστευτική ανταλλαγή μηνυμάτων, το απόρρητο της επικοινωνίας αποσκοπεί στην προστασία της ιδιωτικής σφαίρας του ατόμου και έτσι δικαιολογείται η στενή σχέση του αρ.19 με το αρθ. 9 του Συντ. Σε ερώτημα που ανακύπτει αν κατά πόσο το απόρρητο εξαρτάται από την βούληση αμφοτέρων των επικοινωνούντων ή από την βούληση του «αποστολέα» του μηνύματος η απάντηση δίνεται από την φύση της επικοινωνίας δεδομένου ότι αφού η ίδια προϋποθέτει βούληση των δύο και παραβίασή της υφίσταται από τρίτο πρόσωπο. Άρα και η αποκάλυψη μηνύματος από τον παραλήπτη που του εμπιστεύθηκε ο αποστολέας δεν στοιχειοθετεί παραβίαση του αρθ. 19 του Συντ. αλλά ενδεχομένως των άρθρων 9 και 5 του Συντ. που αφορούν το δικαίωμα στον ιδιωτικό βίο και στην προσωπικότητα (Γ. Καμίνης).

Στο Σύνταγμα προστατεύεται το απόρρητο της επικοινωνίας ανεξάρτητα από το μέσο που χρησιμοποιείται , υπαρκτό ή μελλοντικό με την προϋπόθεση να δύναται να εξασφαλίσει την οικειότητα της επικοινωνίας. Έτσι στην επικοινωνία μέσω διαδικτύου (internet) τα μέρη δεν γίνεται να εξασφαλίσουν το απόρρητο λόγω του ότι είναι αδύνατη η οικειότητα με αυτό το μέσω επικοινωνίας εκτός και αν χρησιμοποιηθεί ειδική διαδικασία διαφύλαξης του απορρήτου⁷.

⁶ Δημητρόπουλος Α., Παραδόσεις Συντ. Δικαίου τομ. 3 I' έκδοση 2004 σελ. 228

⁷ Χρυσόγονος , Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα , 2002, σελ. 239

Σχετικά με το ερώτημα για το αν καλύπτεται από το απόρρητο η αποσφραγισμένη επιστολή επικρατεί διχογνωμία επί του θέματος. Κατά μία άποψη δεν εντάσσεται στο προστατευτικό πεδίο του άρθρου 19 του Συντ. και ότι κατατάσσεται στην κατηγορία των ιδιωτικών εγγράφων και ότι συνεπώς μπορεί να κατασχεθεί από κρατικά όργανα με την αιτιολογία ότι η προστασία αρχίζει με την ταχυδρόμηση της επιστολής και λήγει με την λήψη της γνώσης του περιεχομένου από τον παραλήπτη. Κατά την άλλη άποψη η προστασία αρχίζει από την στιγμή που εξωτερικεύεται το μήνυμα και ισχύει για όσο διάστημα θελήσουν οι ενδιαφερόμενοι. Έτσι το απόρρητο της επιστολής αρχίζει από την συγγραφή της και δεν αίρεται ούτε με την αποσφράγιση ούτε με την ανάγνωση από τον αποδέκτη αλλά όποτε το θελήσουν οι επικοινωνούντες⁸.

Χαρακτήρας της επικοινωνίας

Η ιδιωτική επικοινωνία προστατεύεται είτε έχει χαρακτήρα καθαρά προσωπικό είτε έχει καθαρά επαγγελματικό . Έτσι η διάκριση του αρθ. 561 του Εμπ. Νόμου ανάμεσα στις επιστολές προς τον πτωχεύσαντα που σχετίζονται με την εμπορία και εκείνες που είναι άσχετες προς αυτήν είναι συνταγματικά αδιάφορες⁹ .

Αρκετοί είναι οι θεωρητικοί που υποστηρίζουν ότι η διάταξη είναι αντισυνταγματική, διότι το Συντ. δεν επιτρέπει καμμία άλλη εξαίρεση για την άρση του απορρήτου, εκτός της εθνικής ασφάλειας και της διακρίβωσης ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων. Επιπρόσθετη αιτιολογία της αντισυνταγματικότητας της διάταξης είναι ο νομικός χαρακτήρας του συνδίκου. Το εργο που ασκεί ανήκει στο δημόσιο δίκαιο, το λειτούργημά του χαρακτηρίζεται δημόσιο και η

⁸ Μάνεσης, Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικές Ελευθερίες 1982, σελ. 236

⁹ Δαγτόγλου, Ατομικά Δικαιώματα Α' ,2005

αποσφράγιση των επιστολών από τον σύνδικο της πτώχευσης αντιβαίνει στο αρθ. 19 του Συντ.¹⁰

Το απόρρητο περιλαμβάνει το περιεχόμενο του μηνύματος ή και τα εξωτερικά στοιχεία;

Σίγουρα κατ' αρχην το απόρρητο προστατεύει το περιεχόμενο του μηνύματος αλλά σχετικά με το εάν προστατεύει και τα εξωτερικά στοιχεία της επικοινωνίας (π.χ ταυτότητα επικοινωνούντων) οι απόψεις είναι διφορούμενες .Η νομολογία σήμερα κάνει δεκτό ότι στην περίπτωση του απορρήτου της τηλεφωνικής επικοινωνίας δεν υπάγονται και τα εξωτερικά στοιχεία της επικοινωνίας όπως είναι η ταυτότητα, ο χρόνος , ο τόπος , η διάρκεια της επικοινωνίας. Επομένως τα στοιχεία αυτά δεν εμπίπτουν στην έννοια του απορρήτου¹¹. Κατά άλλη άποψη βέβαια η οποία έρχεται σε αντίθεση με την νομολογία προστατεύονται και τα εξωτερικά στοιχεία της τηλεφωνικής επικοινωνίας επειδή εξομειώνονται με τα εσωτερικά και απολαύουν της ίδιας προς αυτά συνταγματικής προστασίας.

ΦΟΡΕΙΣ

Φορείς του δικαιώματος της απόρρητης επικοινωνίας μπορεί να είναι κάθε φυσικό πρόσωπο, έλληνας ,αλλοδαπός ή ανιθαγενής σε επικοινωνία εντός ή εκτός της ελληνικής επικράτειας. Επίσης μπορεί να είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου, αν και για το τελευταίο παρατηρείται διάσταση απόψεων(υποστηρίζεται ότι τα νηδδ δεν δύνανται να απολαμβάνουν τα ατομικά δικαιώματα γιατί αποτελούν τους φορείς της δημόσιας εξουσίας. Φορείς δύναται να

¹⁰ Μάνεσης, Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικές Ελευθερίες ,1982, σελ. 246

¹¹ ΣυμβΠλημΑθηνών 3533/1999

είναι ενώσεις προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα¹² .Στο Συντ στο αρθ. 19 με την κατοχύρωση του απορρήτου της επικοινωνίας καθιερώνει αντικειμενική αρχή από την οποία απορρέουν τα υποκειμενικά δικαιώματα των επιμέρους φορέων ανεξάρτητα από την νομική μορφή με την οποία εμφανίζονται. Αν και με την παραδοσιακή νομική θεωρία πρόκειται για δημόσιο δικαίωμα στρεφόμενο κατά της κρατικής εξουσίας , στην σύγχρονη έννομη τάξη ρυθμίζει την συνολική νομική ζωή¹³

ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ

Το απόρρητο της επικοινωνίας κατά το Συντ. είναι απόλυτα απαραβίαστο. Η προστασία του είναι απόλυτη, προστατεύεται δηλαδή όχι μόνο απέναντι στην κρατική εξουσία αλλά και στην ιδιωτική. Το απόρρητο της επικοινωνίας και ανταπόκρισης οφείλουν να σέβονται όχι μόνο τα κρατικά όργανα αλλά και όλοι οι πολίτες. Το απόρρητο δεσμεύει την δημόσια εξουσία, όπως εμφανίζεται με τις παραδοσιακές μορφές του νομικού προσώπου του κράτους και του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου. Το άρθρο 19 δεσμεύει όλα τα κρατικά όργανα ανεξάρτητα από την ειδικότερη νομική μορφή με την οποία εμφανίζονται ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου ή ως νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου. Αδιάφορο είναι λοιπόν αν η κρατική εταιρία επικοινωνιών (ΟΤΕ) εμφανίζεται ως νπιδ ή ως νπδδ ή ως Α.Ε. Η μεταβολή της νομικής μορφής δεν έχει καμμία επίδραση στην παρεχόμενη από το Σύντ. Προστασία. Η συνταγματική προστασία δεν αίρεται ούτε με την μεταβολή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος¹⁴.

Αποδέκτες επομένως της ισχύος του δικαιώματος πρέπει να θεωρηθούν τόσο η κρατική εξουσία όσο και οι ιδιώτες αφού η διακινδύνευσή του μπορεί να προέλθει εξίσου ή και περισσότερο από

¹² Τάχος "Το απαραβίαστο του απορρήτου των επιστολών και της εν γένει ανταποκρίσεως, 1967 σελ. 28 επ."

¹³ Δημητρόπουλος Α. Συνταγμ Δικαιώματα, Παραδόσεις Συνταγμ Δικαίου, Τόμος ΙΙΙ, 2004, σελ 239

¹⁴ ο.π Δημητρόπουλος Α., Συνταγματικά δικαιώματα, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος ΙΙΙ, 2004 σελ. 240

τους τελευταίους.Αφού μεγάλο μέρος του έργου του ταχυδρομείου διεξάγεται από ιδιωτικές επιχειρήσεις ,θα ήταν αδιανόητο να παραμείνουν απροστάτευτες συνταγματικά οι νεοεξελισσόμενες μορφές επικοινωνίας αφού ο συντακτικός νομοθέτης έχει καθιερώσει το απόλυτα απαραβίαστο του απορρήτου κάθε είδους επικοινωνίας και επιπλέον παρέχεται δυνατότητα υποκλοπής από ιδιώτες για όλου του είδους τις επικοινωνίες.

Πεδίο ισχύος

Α)ελεύθερη επικοινωνία στο χώρο της οικογένειας

Το δικαίωμα της επικοινωνίας δεν πρέπει να παραβιάζεται στον οικογενειακό χώρο. Σύμφωνα με το άρθρο 1520 εδ ά του ΑΚ : «ο γονέας με τον οποίο δεν διαμένει το τέκνο διατηρεί το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας με αυτό»¹⁵.

¹⁵ ΕφΘεσς 3570/1991

Β)Επικοινωνία μεταξύ των συζύγων

Το απόρρητο της επικοινωνίας επεκτείνεται και στις σχέσεις μεταξύ των συζύγων. Το μεγίστης σημασίας ζήτημα που ανακύπτει είναι η νομιμότητα ή μη της χρήσης ως αποδεικτικού μέσου μαγνητοταινίας στην οποία καταγράφεται ερωτική συνομιλία ενός εκ των συζύγων με τρίτο πρόσωπο.Παλαιότερα γινόταν δεκτό ότι η συνταγματική διάταξη είχε εφαρμογή μόνο στις σχέσεις κράτους πολιτών και κατά συνέπεια δεν εφαρμοζόταν στις συζυγικές σχέσεις. Δεν μπορούσε δηλ. Ο «άπιστος»σύζυγος να επικαλεστείτη συνταγματική διάταξη η οποία του παρείχε προστασία μόνο από την κρατική εξουσία και όχι από εκείνη του συζύγου.Η αποδοχή όμως τελικά της διαπροσωπικής ενέργειας σημαίνει την εφαρμογή του απορρήτου και στις μεταξύ των συζύγων σχέσεις.

Τελικά το ίδιο το Συντ. έχει καταλήξει ότι η άρση του απορρήτου της επικοινωνίας επιτρέπεται μόνο για λόγους εθνικής ασφάλειας και για την διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων και είναι οι μόνες αξίες που θα έπρεπε να διασφαλίζονται εις βάρος της προστασίας του απορρήτου¹⁶.

Γ)Στον εργασιακό χώρο

Ο εργοδότης δεν επιτρέπεται να ελέγχει, να επιτηρεί και να καταγράφει την προσωπική επικοινωνία του εργαζομένου , να ανοίγει τις επιστολές του ή να έχει πρόσβαση στις τηλεφωνικές του συνομιλίες.Πρόκειται για ανομοιογενή αντίθεση ανάμεσα στο σχετικό δικαίωμα το οποίο αφορά την ιδιωτική ζωή του ανθρώπου και στο περιεχόμενο της εργασίας που αφορά τηνοικονομική και επαγγελματική ζωή.Από την έλειψη αιτιώδους συνάφειας προκύπτει,ότι δεν είναι επιτρεπτός ο περιορισμός του δικαιώματος

¹⁶ Δημητρόπουλος Α.,Παραδόσεις Συντ. Δικαίου ΙΙΙ,2004 σελ.228 επ.

στο πλαίσιο της συγκεκριμένης σχέσης ότι δηλαδή δεν τίθεται ζήτημα θεσμικής προσαρμογής του δικαιώματος¹⁷.

Δ)Στον χώρο των φυλακών

Οι κρατούμενοι επειδή υφίστανται αποκλειστικά περιορισμό μόνο της φυσικής τους ελευθερίας(εκτός και αν τους έχει επιβληθεί και στέρηση των πολιτικών τους δικαιωμάτων), εξακολουθούν κατάρχη να είναι φορείς όλων των συνταγματικών δικαιωμάτων.ο κρατούμενος που στερήθηκε την προσωπική του ελευθερία δεν παύει να είναι υποκείμενο δικαίου και φορέας δικαιωμάτων.Έτσι περιορισμός των δικαιωμάτων των προσώπων που βρίσκονται σε ειδικό λειτουργικό καθεστώς (κρατούμενοι , καταδικασθέντες) είναι επιτρεπτοί μόνο κάτω από αυστηρές προϋποθέσεις που επιτάσσει το ίδιο το Σύνταγμα.

Το δικαίωμα παράστασης με συνήγορο υπεράσπισης το οποίο δεν νοείται χωρίς την ελεύθερη και απρόσκοπτη επικοινωνία με τον με τον παριστάμενο δικηγόρο, ώστε να προετοιμαστεί επιτυχώς και αποτελεσματικά η γραμμή υπεράσπισης του κατηγορουμένου είναι ένα από τα δικαιώματα του κατηγορουμένου (αρ.366 παρ. 3 εδ ά ΚποινΔ).

Το άρθρο 51 του Σωφρονιστικού Κώδικα κατοχυρώνει την τακτική και απρόσκοπτη επικοινωνία του κρατουμένου με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον η οποία αποσκοπεί στην ομαλή διαβίωσή του στο κατάστημα και στην ταχύτερη προσαρμογή του στην κοινωνική ζωή μετά την απόλυσή του. Η επικοινωνία πραγματοποιείται με υποδοχή επισκεπτών, ανταλλαγή επιστολών, τηλεφωνική επικοινωνία, το περιεχόμενο των οποίων αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με το άρθρο 53 του Σωφρονιστικού Κώδικα δεν ελεγχεται, άδειες εξόδου από το κατάστημα και τους θεσμούς

¹⁷ ο.π Δημητρόπουλος Α. σελ.228 επ.

της ημιελεύθερης διαβίωσης των κρατουμένων. Έτσι γίνεται αντιληπτό ότι αποκλείεται η απομόνωση από το οικογενειακό ,συγγενικό ή φιλικό τους περιβάλλον και ότι οι περιορισμοί στην επικοινωνία των κρατουμένων είναι δυνατοί μόνο ύστερα από επιβολή τους από ανεξάρτητη δικαστική αρχή, σύμφωνα με τις αρχές του Συντάγματος .

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Άρθρο 19 παρ. 1 εδ. Β' Συντ.: «Νόμος ορίζει τις εγγυήσεις υπό τις οποίες η δικαστική αρχή δεν δεσμεύεται από το απόρρητο για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων»

Αξιοσημείωτο είναι ότι η θέσπιση των εγγυήσεων υπό τις οποίες η δικαστική αρχή δεν δεσμεύεται από το απόρρητο ανατίθεται στον κοινό νομοθέτη. Οι εγγυήσεις της ελληνικής νομοθεσίας

κρίνονται επαρκείς , ικανοποιητικές και εξασφαλίζουν την ασφάλεια δικαίου.

Ειδικά ο Νόμος 2225/1994 ορίζει ποια τα διαδικαστικά βήματα και ποιες οι προϋποθέσεις που πρέπει να τηρούνται για νόμιμη και σύμφωνη με το Συντ. άρση του απορρήτου. Συγκεκριμένα σύμφωνα με το αρθ. 3 αίτηση για την άρση του απορρήτου μπορεί να υποβάλλει μόνο δικασική αρχή ή άλλη πολιτική ,στρατιωτική ή αστυνομική δημόσια αρχή στην αρμοδιότητα της οποίας υπάγεται το θέμα της εθνικής ασφάλειας που επιβάλλει την άρση .Η αίτηση υποβάλλεται στον Εισαγγελέα Εφετών του τόπου της αιτούσας αρχής ή του τόπου όπου πρόκειται να επιβληθεί η άρση. Ο Εισαγγελέας Εφετών αποφασίζει μέσα σε εικοσι τέσσερις ώρες για την άρση ή όχι του απορρήτου με διάταξη του στην οποία περιέχονται τα αναφερόμενα στην παρ. 1 του αρθ. 5 στοιχεία.

Στο άρθρο 4 στις παραγράφους 2 και 3 ορίζει ότι «Η άρση στις περιπτώσεις για την διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων είναι επιτρεπτή μόνο αν αιτιολογημένα το δικαστικό συμβούλιο διαπιστώσει ότι η διερεύνηση της υπόθεσης ή η εξακρίβωση της διαμονής του κατηγορουμένου είναι αδύνατη ή ουσιωδώς δυσχερής χωρίς αυτήν. Η άρση στρέφεται κατά συγκεκριμένου μόνο προσώπου ή προσώπων που έχουν σχέση με την υπόθεση που ερευνάται ή για τα οποία, βάσει συγκεκριμένων περιστατικών, προκύπτει ότι λαμβάνουν ή μεταφέρουν συγκεκριμένα μηνύματα που αφορούν ή προέρχονται από τον κατηγορούμενο ή χρησιμοποιούνται ως συνδεσμοί του. Με το άρθρο 4 παρ 1α, β, γ, δ και ε ο Νόμος 2225/1994 συγκεκριμενοποιεί τα εγκλήματα για τα οποία επιτρέπεται η άρση του απορρήτου τα οποία είναι τα κάτωθι: α)τα αρθ.134,135 παρ. 1, 2, 135 Α, 137Β, 138, 139, 140, 143, 144, 146, 148 παρ. 2, 150, 151, 157 παρ. 1, 168 παρ. 1, 187 παρ. 1, 2, 207, 208 παρ. 1 , 264 περ. β' , γ' , 270, 272, 275 περ. β' , 291 παρ. 1 εδ β' , γ' , 299, 322, 324 παρ. 2, 3, 374, 380, 385 του ΠΚ, β)τα άρθρα 26, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 39, 40, 41, 63, 64, 76, 93 και 97

του Στρατιωτικού Ποινικού Κώδικα, γ)το άρθρο 15
παρ. 1 του Ν. 2168/1993 δ)τα άρθρα 5,
6, 7 και 8 του Ν. 1729/1987 ε)τα άρθρα 89,
90, 93 του Ν. 1165/1968 . Επίσης επιτρέπεται η άρση του
απορρήτου για την διακρίβωση των προπαρασκευαστικών ενεργειών
για το έγκλημα της παραχάραξης νομίσματος και το άρθρο 211 του
ΠΚ. Από τα παραπάνω συνάγεται ότι εξαίρεση από τον
συνταγματικής ισχύος κανόνα του απολύτως απαραβίαστου της
ελεύθερης επικοινωνίας ισχύει μόνο χάριν της προστασίας
συνταγματικά υπέρτερων εννόμων αγαθών.

Η παρ. 6 παρακάτω είναι ιδιαίτερα διαφωτιστική σχετικά με
την χρονική διάρκεια της άρσης του απορρήτου, η οποία δεν μπορεί
να υπερβαίνει τους δύο μήνες. Παρατάσεις της διάρκειας αυτής, οι
οποίες δεν υπερβαίνουν κάθε φορά τους δύο μήνες μπορούν να
διαταχθούν με την διαδικασία που προβλέπεται κατά περίπτωση για
την επιβολή του μέτρου και υπό τον όρο ότι εξακολουθούν να
υφίστανται οι λόγοι της άρσης. Σε κάθε περίπτωση οι παρατάσεις δεν
μπορεί να υπερβαίνουν την διάρκεια των 10 μηνών. Το ανώτατο
αυτό χρονικό όριο δεν ισχύει στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η
άρση διατάσσεται για λόγους εθνικής ασφάλειας (βλ.
Ν.2225/1994).

Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ ΠΟΥ ΔΙΑΣΦΑΛΙΖΕΙ ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ 1 ΤΟΥ ΑΡΘ. 19 ΣΥΝΤ.

Ο αναθεωρητικός νομοθέτης ενόψει του ότι δεν έλειπαν τα
προβλήματα προστασίας του απορρήτου αφού υποθέσεις παράνομων
υποκλοπών τηλεφωνικών συνδιαλέξεων είχαν επανειλημμένα
απασχολήσει τις δικαστικές αρχές και την κοινή γνώμη ακόμα και με
την ύπαρξη ενός πολυεπίπεδου πλέγματος προστατευτικών
διατάξεων (Σύνταγμα , ΕΣΔΑ, Κοινή Νομοθεσία) προσέθεσε την νέα
παράγραφο 2 στο άρθρο 19 Συντ. η οποία ορίζει ότι: «Νόμος ορίζει

τα σχετικά με την συγκρότηση, τη λειτουργία και της αρμοδιότητες ανεξάρτητης αρχής που διασφαλίζει το απόρρητο της παραγράφου 1».

Το άρθρο 101 Α Συντ. καλύπτει την ανεξάρτητη αρχή σε ότι αφορά ιδίως την επιλογή, θητεία και την προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία των μελών της. Περαιτέρω η αναφορά της παραγρ. 2 του αρθ. 19 Συντ., στις αρμοδιότητες και την αποστολή της αρχής υποδηλώνει ότι ο σχετικός εκτελεστικός νόμος οφείλει να την εξοπλίσει με τέτοιο εύρος αρμοδιοτήτων ώστε να καθίσταται δυνατή μέσω της άσκησής τους η διασφάλιση του απορρήτου των ανταποκρίσεων. Ο νόμος αυτός διαμορφώνει ένα θεσμικό κεκτημένο αφού η τυχόν μείωση των αρμοδιοτήτων της αρχής κάτω από το αναγκαίο όριο με μεταγενέστερο νόμο προσκρούει στο αρ. 19 παρ. 2 Συντ. Η αποστολή της αρχής συνίσταται στον προληπτικό έλεγχο των τηλεπικοινωνιακών φορέων και στην επιβολή ενδεχομένως διοικητικών κυρώσεων σε βάρος όσων παραβιάζουν το απόρρητο και όχι φυσικά η λήψη απόφασης για την άρση ή μη του απορρήτου σε συγκεκριμένες περιπτώσεις για την οποία αρμόδιες είναι μόνο οι δικαστικές αρχές¹⁸. Προς εκτέλεση της συνταγματικής ρύθμισης εκδόθηκε ο Ν.3115/2003 (ΦΕΚ Α', 47), με τον οποίο θεσπίστηκε η ανεξάρτητη διοικητική αρχή με την ονομασία «Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών»¹⁹. Η Α.Δ.Α.Ε είναι ανεξάρτητη αρχή που απολαμβάνει διοικητικής αυτοτέλειας, έχει έδρα την Αθήνα με δυνατότητα εγκατάστασης γραφείων και σε άλλες πόλεις της Ελλάδας. Οι αποφάσεις της Αρχής κοινοποιούνται στον Υπουργό Δικαιοσύνης και στους αρχηγούς των κομμάτων που εκπροσωπούνται στην Βουλή και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Η Α.Δ.Α.Ε υπόκειται σε κοινοβουλευτικό έλεγχο κατά τον τρόπο και την

¹⁸ Χρυσόγονος Κ. Ατομικά και Κοινωνικά δικαιώματα ,2002 σελ 244 επ.

¹⁹ Δημητρόπουλος Α. «Συνταγματικά Δικαιώματα ,Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου ,ΙΙΙ,2004

διαδικασία που κάθε φορά προβλέπεται από τον Κανονισμό της Βουλής.

ΠΑΡΑΝΟΜΑ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

Παλαιότερα κρατούσα ήταν η άποψη ότι παραδεκτώς προσκομίζονταν από τους διαδίκους στο δικαστήριο τα αποδεικτικά μέσα τα οποία είχαν αποκτηθεί κατά παράβαση των συνταγματικών κανόνων των άρθρων 19 και 9, καθώς και του άρθρου 57 ΑΚ, ειδικά δε τα προϊόντα τηλεφωνικών υποκλοπών. Το παραδεκτό της επικλήσεως και προσκομιδής των παρανόμων αποδεικτικών μέσων θεμελιωνόταν είτε στην άρνηση της εφαρμογής των συνταγματικών

κανόνων των άρθρων 9 και 19 στις σχέσεις των ιδιωτών είτε στη διαφύλαξη εννόμων αγαθών μείζονος σπουδαιότητας. Για παράδειγμα οι παρανόμως κτηθείσες μαγνητοταινίες σε δίκες διαζυγίου ή διατροφής ή επιμέλειας, στις οποίες ένας εκ των συζύγων είχε αποτυπώσει τηλεφωνική συνδιάλεξη ερωτικού περιεχομένου του άλλου συζύγου με τρίτο πρόσωπο, γίνονταν δεκτές με την αιτιολογία ότι η τηλεφωνική παρακολούθηση δε συνιστά προσβολή της προσωπικότητας, αφού υφίσταται το δικαίωμα του κάθε συζύγου επί της προσωπικότητας του άλλου για την τήρηση της συμπεριφοράς που επιβάλλεται για τον ηθικό δεσμό του γάμου²⁰.

Προοδευτικά παρατηρήθηκε νομολογιακή μεταστροφή, η οποία κορυφώθηκε με την ΟΛΑΠ 1/2001. Σύμφωνα με την εν λόγω απόφαση η κατά παράβαση των άρθρων 9§1 και 19 Σ καθώς και του άρθρου 8 ΕΣΔΑ κτήση αποδεικτικού μέσου το καθιστά παράνομο²¹. Εξαίρεση από την απαγόρευση των παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων ισχύει μόνο χάριν της προστασίας υπέρτερων εννόμων αγαθών.

Το ζήτημα του παραδεκτού ή μη της χρήσης των παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων, το οποίο μέχρι σήμερα κρινόταν μόνο από το δικαστήριο, λύθηκε πλέον από το συνταγματικό νομοθέτη. Η παρ. 3 το άρθ. 19 του Συντ. ορίζει ότι «Απαγορεύεται η χρήση αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί κατά παράβαση του άρθρου αυτού και των άρθρων 9 και 9 Α». Η νέα συνταγματική διάταξη αναπτύσσει διαπροσωπική ενέργεια στις μεταξύ των ιδιωτών σχέσεις και εισάγει γενική απαγόρευση χρήσης αποδεικτικών μέσων που αποκτήθηκαν κατά παράβαση των άρθρων περί προστασίας του απορρήτου της επικοινωνίας, του ιδιωτικού βίου και των προσωπικών πληροφοριών και δεδομένων. Επομένως κοινές νομοθετικές διατάξεις που θεσπίζουν το παραδεκτό της επίκλησης

²⁰ ΑΠ 381/1987, ΑΠ 673/1983.

²¹ ΟΛΑΠ 1/2001, ΑΠ 1661/2001.

και προσκομιδής παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων προσκρούουν στη διάταξη 19§3 του Συντάγματος και ως εκ τούτου πρέπει να κριθούν άνεφάρμοστες²².

ΠΟΙΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Η προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας που κατοχυρώνεται συνταγματικά στο άρθρο 19 του Συντάγματος , ολοκληρώνεται μέσω της κοινής νομοθεσίας και ειδικότερα της ποινικής. Ο ΠΚ προβλέπει μία σειρά από διατάξεις, οι οποίες προστατεύουν το εν λόγω έννομο αγαθό και καλύπτουν κατ'έκταση του προστατευτικού του πεδίου.

²² Νικολόπουλος Γ., Δίκαιο Αποδείξεως, 2005, σελ. 45επ.

Άρθρο 248 ΠΚ

Το αρ. 248 του ΠΚ ορίζει ότι : «Ταχυδρομικός υπάλληλος που παράνομα ανοίγει υπεξάγει ή καταστρέφει επιστολή ή άλλο αντικείμενο εμπιστευόμενο στο ταχυδρομείο και που του είναι προσιτό λόγω της υπηρεσίας του ή όποιος εν γνώσει του επιτρέπει σε άλλον να επιχειρήσει μια τέτοια πράξη ή τον βοηθάει σ' αυτό ή γνωστοποιεί σε τρίτο το περιεχόμενο ενός κλειστού τέτοιου αντικειμένου, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους». Προστατεύεται λοιπόν πρώτα το απόρρητο της ταχυδρομικής ανταποκρίσεως έναντι των ταχυδρομικών υπαλλήλων.

Άρθρο 249 ΠΚ

Το άρθρο 249 του ΠΚ ορίζει ότι : «Τηλεγραφικός υπάλληλος που παράνομα ανοίγει υπεξάγει ή καταστρέφει τηλεγράφημα εμπιστευόμενο σε τηλεγραφικό γραφείο που του είναι προσιτό λόγω της υπηρεσίας του, ή εν γνώσει του επιτρέπει σε άλλον να επιχειρήσει μια τέτοια πράξη ή τον βοηθάει σ' αυτό ή γνωστοποιεί σε τρίτον το περιεχόμενο τέτοιου τηλεγραφήματος που γνωρίζει λόγω της υπηρεσίας του τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους». Και σε αυτή την περίπτωση παρέχεται η ποινική προστασία του απορρήτου της τηλεγραφικής ανταποκρίσεως έναντι των τηλεγραφικών υπαλλήλων.

Άρθρο 250 του ΠΚ

Το άρθρο 250 του ΠΚ προβλέπει ότι : «Τηλεφωνικός υπάλληλος που γνωρίζει λόγω της υπηρεσίας του το περιεχόμενο του τηλεφωνήματος και το γνωστοποιεί σε τρίτον ή που εν γνώσει

του επιτρέπει σε τρίτον να ακούσει κάποια τηλεφωνική ανακοίνωση, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους». Προστασία του απορρήτου και έναντι των τηλεφωνικών υπαλλήλων που παραβιάζουν το άρθρο 19 του Συντ.

Άρθρο 370 του ΠΚ

Το άρθρο 370 του ΠΚ προστατεύει γενικά το απόρρητο των γραπτών κειμένων διευρύνοντας έναντι των άρθρων 248,249 και 250 του ΠΚ το αξιόποιο της προσβολής του απόρρητου των επιστολών, των τηλεγραφημάτων και των τηλεφωνημάτων. Τιμωρείται εν προκειμένω οποιοσδήποτε προσβάλλει το απόρρητο των επιστολών. Τιμωρείται κάθε δημόσιος υπάλληλος ,με εξαίρεση αυτούς που αναφέρονται στα άρθρα 248, 249 και 250 του ΠΚ καθώς και κάθε ιδιώτης. Πιο συγκεκριμένα το αρθ. 370 του ΠΚ ορίζει ότι : «Όποιος αθέμιτα με σκοπό να λάβει γνώση του περιεχομένου τους ανοίγει κλειστή επιστολή ή άλλο κλειστό έγγραφο ή παραβιάζει κλειστό χώρο στον οποίο είναι φυλαγμένα ή με οποιονδήποτε τρόπο εισχωρεί σε ξένα απόρρητα διαβάζοντας ή αντιγράφοντας ή αποτυπώνοντας με άλλο τρόπο επιστολή ή άλλο έγγραφο τιμωρείται με χρηματική ποινή ή φυλάκιση μέχρι ενός έτους.Η ποινική δίωξη γίνεται μόνο με έγκληση».

Άρθρο 370 Α του ΠΚ

Το άρθρο 370 Α του ΠΚ προβλέπει το αξιόποιο της πράξης της παραβίασης των τηλεφωνημάτων και της προφορικής συνομιλίας από οποιονδήποτε ιδιώτη και δημόσιο υπάλληλο με εξαίρεση αυτών που αναφέρονται στα άρθρα 248, 249 και 250 του ΠΚ. Η προσθήκη του άρθρου αυτού πραγματοποιήθηκε με τον Ν. 1291/1982. Μέχρι

τότε το νομικό κενό ουσιώδους σημασίας διαπιστωνόταν από πολλούς νομικούς και η ανάγκη κάλυψης του κενού κρινόταν επιτακτική²³. Στο εν λόγω άρθρο απαγορεύεται η υποκλοπή και μαγνητοφώνηση ιδιωτικής τηλεφωνικής συνδιάλεξης η χρησιμοποίηση μαγνητοταινιών και πληροφοριών από τον ίδιο το δράστη, προστατεύεται το απόρρητο της προφορικής συνομιλίας μεταξύ τρίτων, θεωρείται αξιόποινη πράξη η παραβίαση του απόρρητου κατόπιν αμοιβής, κατ'επάγγελμα ή από ιδιωτικό αστυνομικό και τέλος η εμπορία και προσφορά μέσω παρακολούθησης και υποκλοπής.

Συμπέρασμα

Σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, καθίσταται σαφές, η θεμελιώδης αξία του συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματος του απορρήτου των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλο τρόπο. Αναμφισβήτητα, το ατομικό αυτό δικαίωμα καθίσταται απόλυτα απαραβίαστο, σύμφωνα με τη συνταγματική επιταγή του άρθρου 19 Σ, καθώς και των επιμέρους νόμων, που την εξειδικεύουν, σε επίπεδο κοινής νομοθεσίας. Ενίοτε,

²³ Αρθρογραφία Μαγκάκη Γ. "Περί της ποινικής προστασίας του απορρήτου των τηλεφωνημάτων" ΠοινΧρ 1964, σελ.10 επ.

δε, καθίσταται θεμιτή η άρση του στα πλαίσια μιας πολιτικής, ποινικής ή διοικητικής δίκης, αλλά πάντοτε και μόνο στις περιοριστικά αναφερόμενες περιπτώσεις. Ένα άλλο καίριο ζήτημα, που ανακύπτει στην πρακτική, δεν είναι μόνο ο χαρακτηρισμός ως παράνομων, των αποδεικτικών μέσων, που αποκτήθηκαν κατά παράβαση των συνταγματικών διατάξεων ή με τρόπο αντίθετο προς τον κοινό νόμο, αλλά το επιτρεπτό ή μη της χρησιμοποιήσεως τους, στα πλαίσια ποινικής δίκης και υπό ορισμένες προϋποθέσεις και πολιτικής. Ο νεοεισαχθείς με την Αναθεώρηση κανόνας της παραγράφου 3 του άρθρου 19 Σ. δεν μπορεί να είναι άτεγκτος, ιδίως όταν πρόκειται για μεγίστης σπουδαιότητας και σοβαρότητας περιπτώσεις, όπως αυτή της απαγόρευσης αξιοποίησης των «παρανόμως» κτηθέντων αποδεικτικών μέσων, όταν αυτά αποτελούν το μοναδικό μέσο για την απόδειξη της αθωότητας του κατηγορουμένου, ιδιαίτερα δε, αν πρόκειται για πολύ σοβαρά εγκλήματα. Νομοθέτης και δικαστής, καθώς και η νεοσυσταθείσα, προς το σκοπό, ανεξάρτητη διοικητική αρχή, είναι επιφορτισμένοι με τη μεγάλη ευθύνη του έργου που οφείλουν να φέρουν εις πέρας, προκειμένου για την ελεύθερη διακίνηση στοχασμών και ιδεών, προκειμένου δηλαδή για την ελεύθερη πνευματική διακίνηση του ατόμου μέσα στην έννομη τάξη, ως απαραίτητη προϋπόθεση της ομαλής λειτουργίας του δημοκρατικού πολιτεύματος.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

1) 3533/1999 ΠΛΗΜΜΑΘ(295934)

ΝΟΒ/2000 (1662) Δεν εμπίπτουν στο συνταγματικά προστατευόμενο απόρρητο των τηλεπικοινωνιών, τα δευτερογενή στοιχεία που αφορούν στην ταυτότητα καλούντος και καλουμένου, στον τόπο, χρόνο και διάρκεια της επικοινωνίας. Ως εκ τούτου δεν απαιτείται η

τήρηση της ειδικής διαδικασίας του απορρήτου. Βλ. και Σημείωση Βασίλη Βουτσάκη στο ΝοΒ.

ΑΡΜ/1992 (133)

Ρύθμιση της επικοινωνίας τέκνου με τον γονέα με τον οποίο δεν

διαμένει. Περιστατικά που εκτιμούνται. Συμφέρον του τέκνου.

Καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος του γονέα για επικοινωνία με το τέκνο.

2) ΕφΘεσ 3570/1991

Πρόεδρος: Ιωάννης Παρπούλας.

Δικαστές: Θ. Τσεκούρας, Β. Κοκκινίσης (εισηγητής).

Δικηγόροι: Α. Μαμαλούσης - Ν. Μαϊλιάνης.

Κατά το άρθρο 1520 ΑΚ, ο γονέας με τον οποίο δεν διαμένει το τέκνο διατηρεί το δικαίωμα της προσωπικής επικοινωνίας με αυτό, τα δε σχετικά με την επικοινωνία κανονίζονται ειδικότερα από το δικαστήριο.

Με τη διάταξη αυτή αναγνωρίζεται στο γονέα με τον οποίο δεν διαμένει το τέκνο του το δικαίωμα επικοινωνίας του μ' αυτό, το οποίο δικαίωμα αποβλέπει όχι μόνο στο συμφέρον του γονέα αλλά και του τέκνου. Είναι δε αδιάφορο για ποιο λόγο οι γονείς δεν ζουν μαζί, όπως επίσης είναι αδιάφορο και αν ο ένας ή οι δύο γονείς έχουν την επιμέλεια του τέκνου. Σκοπός του δικαιώματος αυτού, το

οποίο συγχρόνως αποτελεί και καθήκον,όπως κάθε αρμοδιότητα που απορρέει από τη γονική μέριμνα, είναι η διατήρηση του ψυχικού δεσμού μεταξύ γονέα και τέκνου και η δυνατότητα του άλλου γονέα άμεσης γνώσης για την ανάπτυξη της προσωπικότητας και γενικά την παρακολούθηση της όλης κατάστασης του τέκνου. Η δυνατότητα προσωπικής επικοινωνίας δεν μπορεί ποτέ να αφαιρεθεί από τον γονέα που δεν έχει το τέκνο μαζί του, ούτε και με το έρεισμα ακόμη ότι η άσκηση του σχετικού δικαιώματος θα ήταν καταχρηστική, γιατί μόνο ο τρόπος της άσκησής του θα είναι καταχρηστικός (βλ. Γ. Κουμάντου, Παραδόσεις Οικογ. Δικαίου, τόμ. ΙΙ, σελ. 199 επ.). Έτσι η ρύθμιση του δικαιώματος της επικοινωνίας του γονέα με το τέκνο του πρέπει να γίνεται, σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, κατά τον πιο κατάλληλο και ενδεδειγμένο τρόπο, στην άσκηση του οποίου (τρόπου) μπορεί να τεθούν από το δικαστήριο, αν συντρέχει προς τούτο κάποιος λόγος, περιορισμοί. Στην προκειμένη περίπτωση, από τις ένορκες καταθέσεις των μαρτύρων των διαδίκων, που περιέχονται στα πρακτικά συνεδριάσεως της πρωτοβάθμιας δίκης, σε συνδυασμό και με το περιεχόμενο όλων των εγγράφων που επικαλούνται και προσκομίζουν οι διάδικοι, αποδεικνύονται τα εξής: Από το γάμο τους, που τελέστηκε στις 18.7.1982, οι διάδικοι απέκτησαν ένα τέκνο, ήτοι τον Α., ηλικίας ήδη 8 ετών. Η έγγαμη συμβίωσή τους διακόπηκε οριστικά κατά το μήνα Ιανουάριο 1989 και από τότε το ανήλικο διέμενε με την εκκαλούσα μητέρα του, στην οποία και ανατέθηκε τελικά η άσκηση της γονικής μέριμνας τούτου οριστικά με την εκκαλούμενη απόφαση, την οποία αποδέχτηκαν οι διάδικοι, ως προς το κεφάλαιό της αυτό. Με την ίδια απόφαση ρυθμίστηκε και ο τρόπος της προσωπικής επικοινωνίας του εφεσιβλήτου με το ανήλικο τέκνο του, κατά παραδοχή, εν μέρει, σχετικής αγωγής του τελευταίου. Ορίστηκε δε να επικοινωνεί αυτός με το τέκνο του, εκτός από ορισμένα Σαββατοκύριακα και ορισμένες ημέρες κατά τις γιορτές των

Χριστουγέννων, του νέου έτους και του Αγίου Πάσχα, και κάθε δεύτερη και τέταρτη Τετάρτη κάθε μήνα μεταξύ των ωρών από της 17η έως της 20.30' απογευματινής. Η επικοινωνία του εφσιβλήτου με το τέκνο του και κατά τις ανωτέρω δύο Τετάρτες κάθε μήνα δεν αποδείχθηκε ότι είναι ενδεχόμενο να αποτελέσει εμπόδιο και γενικά αρνητικό παράγοντα στην επίδοση και μελέτη των μαθημάτων για το ανήλικο, όπως αβάσιμα ισχυρίζεται η εκκαλούσα με την έφεσή της, ενώ τέτοιο ενδεχόμενο θα υπήρχε αν είχε επιτραπεί η επικοινωνία και κάθε Τετάρτη, λόγω των συχνών μετακινήσεων του τέκνου για τρεις ώρες μόνο από την οικία της μητέρας του στην οικία του πατέρα του. Η επικοινωνία του τελευταίου με το τέκνο του κατά τις ανωτέρω δύο Τετάρτες κάθε μήνα και κατά την κρίση του δικαστηρίου αυτού είναι επιβεβλημένη και αυτό γιατί θα συμβάλει στη διατήρηση του ψυχικού δεσμού και στην ανάπτυξη στενότερων φιλικών δεσμών μεταξύ τους, ενώ ταυτόχρονα θα δίνεται έτσι η ευκαιρία και η δυνατότητα στον πατέρα να λαμβάνει άμεση γνώση συχνότερα για την πνευματική ανάπτυξη του τέκνου και γενικά να παρακολουθεί την όλη κατάσταση τούτου. Επομένως το Πρωτοδικείο, που δέχτηκε τα ίδια, ορθά έκρινε, οι δε αντίθετοι σχετικοί λόγοι της έφεσης και της αντέφεσης είναι αβάσιμοι και πρέπει αυτές να απορριφθούν.

3)673/1983ΑΠ(129077)

ΝΟΒ/1983 (1052) Παρατίθεται η πρόταση του Αντεισαγγελέως Σπυρ. Κανίνια: Η αρχή του αναντικατάστατου των προσώπων των Δικαστών θεωρείται ότι συνάγεται από το γράμμα και το πνεύμα του ΚΠΟΙΝΔ. Η αρχή αυτή δεν ισχύει και ως προς τους Εισαγγελείς. Κακή η σύνθεση του Δικαστικού Συμβουλίου, αφού ένα εκ των μελών του είχε αντικατασταθεί όταν εμφανίστηκαν αυτοπρόσωπα οι διάδικοι ενώπιον του Συμβουλίου. Απόλυτη ακυρότητα του

βουλεύματος. Ακόμη και αν θεωρηθεί ότι εκ λάθους ανεγράφη το όνομα του άλλου Δικαστή, ενώ η σύνθεση ήταν η ίδια, πρόκειται περί λάθους που παράγει ακυρότητα και, συνεπώς, δεν μπορεί να διορθωθεί.

4) ΑΠ 1/2001

Α' ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΝΟΜΟΣ/2001 (1), Δ/ΝΗ/2001 (374), ΔΙΚΗ/2001 (517), ΕΔΚΑ/2001 (214), ΕΠΙΣΚΕΜΠΔ/2001 (115), ΝΟΒ/2001 (1803)

Μαγνητοταινίες. Θεωρούνται ιδιωτικά έγγραφα κατά την έννοια της ΚΠολΔ443 παρ. 3. Η εν αγνοία και χωρίς τη συναίνεση του ενός των συνομιλητών μαγνητοφώνηση ιδιωτικής συνομιλίας ενέχει παγίδευσή του και συνεπώς αποτελεί δέσμευση και περιορισμό στην ελεύθερη άσκηση της επικοινωνίας. Γι' αυτό, ασχέτως του χώρου όπου έγινε η συνομιλία, η μαγνητοταινία στην οποία, χωρίς τη συναίνεση του ετέρου των συνομιλητών, αποτυπώθηκε η συνομιλία, είναι συνταγματικά απαγορευμένο αποδεικτικό μέσο και δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιηθεί εναντίον του σε πολιτική δίκη, ανεξαρτήτως του προσώπου που επιχείρησε τη μαγνητοφώνηση, έστω δηλ. και αν το πρόσωπο αυτό συμμετείχε στη συνομιλία. Πότε καθιερώνεται εξαίρεση από το ανωτέρω, συνταγματικής ισχύος, κανόνα της απαγορεύσεως του ανωτέρω και υπό τις προεκτεθείσες συνθήκες, ληφθέντος αποδεικτικού μέσου.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ
ΣΕ ΤΑΚΤΙΚΗ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συγκροτήθηκε από τους Δικαστές της Α' Σύνθεσης: Στέφανο Ματθία, Πρόεδρο, Θεόδωρο Τόλια, Κωνσταντίνο Λυμπερόπουλο, Αντιπροέδρους, Θεόδωρο Πρασουλίδη, Χαράλαμπο Γεωργακόπουλο,

Εμμανουήλ Δαμάσκο-Εισηγητή, Γεώργιο Κάπο, Δημήτριο Βούρβαχη, Γρηγόριο Φιλιππάτο, Παναγιώτη Φιλιππόπουλο, Δημήτριο Λινό, Λέανδρο Ρακιντζή, Γεώργιο Χριστόφιλο, Γεράσιμο Φρούντζο, Θεόδωρο Παπαγιαννάκη, Νικόλαο Γεωργίλη, Δημήτριο Παπαμήτσο, Αντώνιο Μιχαλακέα, Ρωμύλο Κεδίκογλου, Ιωάννη Βερέτσο, Σπυρίδωνα Μπαρμπαστάθη, και Θεόδωρο Αποστολόπουλο, Αρεοπαγίτες (κωλυομένων των λοιπών Δικαστών της σύνθεσης).

Συνήλθε σε δημόσια συνεδρίαση στο κατάστημά του στις 16 Νοεμβρίου 2000, με την παρουσία του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου Παναγιώτη Δημόπουλου και της Γραμματέως Μάρθας Ψαραύτη, για να δικάσει μεταξύ:

Της καλούσας - αναιρεσείουσας: η οποία εκπροσωπήθηκε από τον πληρεξούσιο δικηγόρο της Ανδρέα Σταμελάτο.

Του καθού η κλήση - αναιρεσιβλήτου:ο οποίος εκπροσωπήθηκε από τον πληρεξούσιο δικηγόρο του Θεόδωρο Χρονόπουλο.

Η ένδικη διαφορά άρχισε με την από 14-10-1996 αίτηση (διαδικασία Εκουσίας Δικαιοδοσίας) της ήδη αναιρεσείουσας, που κατατέθηκε στο Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών.

Εκδόθηκαν οι αποφάσεις: 6.910/1996 οριστική του ίδιου Δικαστηρίου και 7.536/1997 προδικαστική και 4.333/1998 οριστική του Εφετείου Αθηνών. Την αναίρεση της τελευταίας απόφασης ζήτησε η καλούσα-αναιρεσείουσα με την από 4-5- 1999 αίτησή της.

Στη συνέχεια εκδόθηκε η 748/2000 απόφαση του Δ? Πολιτικού Τμήματος, η οποία παρέπεμψε στην Ολομέλεια του Αρείου Πάγου μόνο τον πρώτο λόγο της κρινόμενης αιτήσεως αναιρέσεως. Μετά την πιο πάνω απόφαση και την από 4-7-2000 κλήση της

αναιρεσείουσας η προκείμενη υπόθεση φέρεται στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου τούτου.

Κατά τη συζήτηση της υπόθεσης αυτής που εκφωνήθηκε από το πινάκιο, οι διάδικοι παραστάθηκαν όπως σημειώνεται πιο πάνω. Οι πληρεξούσιοι τους ανέπτυξαν και προφορικά τους σχετικούς ισχυρισμούς τους, που αναφέρονται στις προτάσεις τους και ζήτησαν ο μὲν της καλούσας-αναιρεσείουσας την παραδοχή της αίτησης αναίρεσης, ο δε του καθού η κλήση-αναιρεσιβλήτου την απόρριψή της και καθένας την καταδίκη του αντιδίκου μέρους στη δικαστική δαπάνη.

Ο Εισαγγελέας πρότεινε την απόρριψη του παραπεμφθέντος στην Ολομέλεια λόγου της αιτήσεως αναιρέσεως και την αναπομπή της υποθέσεως στο παραπέμπσαν Τμήμα, προκειμένου εκείνο να εξετάσει τους άλλους λόγους της αιτήσεως αναιρέσεως.

Κατόπιν αυτών ο Πρόεδρος έδωσε εκ νέου το λόγο στους πιο πάνω πληρεξουσίουσ των διαδίκων, οι οποίοι αναφέρθηκαν σε αυτά που προηγούμενα είχαν αναπτύξει.

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

Επειδή με την υπ? αριθ. 748/2000 απόφαση του Δ? Τμήματος παραπέμφθηκε στην τακτική Ολομέλεια του Αρείου Πάγου ο κατωτέρω λόγος της αναιρέσεως παραδεκτά, σύμφωνα με το άρθρο 563 παρ. 2β? Του Κ.Πολ.Δ. ως αναγόμενος, σε κάθε περίπτωση, σε ζήτημα γενικότερου ενδιαφέροντος.

Επειδή κατά το άρθρο 443 αριθ. 3 του Κ.Πολ.Δ. ιδιωτικά έγγραφα θεωρούνται και οι φωτογραφικές ή κινηματογραφικές αναπαραστάσεις, φωνοληψίες και κάθε άλλη μηχανική απεικόνιση, συνεπώς και οι μαγνητοταινίες, αφού αποτελούν την κύρια μορφή της φωνοληψίας. Κατά τη θεμελιώδη, όμως, διάταξη του άρθρου 2

παρ. 1 του Συντάγματος ?ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας?. Στην προστατευόμενη από το Σύνταγμα και μάλιστα ?πρωταρχικά?, αξία του ανθρώπου περιλαμβάνεται και η ελευθερία της επικοινωνίας, αφού μέσω και αυτής εκφράζεται και πραγματώνεται η αξία του ανθρώπου. Η συνταγματική κατοχύρωση της ελευθερίας αυτής προκύπτει και από το άρθρο 9 παρ. 1 εδαφ. β? Του Συντάγματος, που ορίζει ότι ?η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη?, καθώς και από το άρθρο 19 του Συντάγματος, που ορίζει ότι ?το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλο τρόπο είναι απόλυτα απαραβίαστο.

Νόμος ορίζει τις εγγυήσεις υπό τις οποίες η δικαστική αρχή δεν δεσμεύεται από το απόρρητο για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων?. Το τελευταίο αυτό άρθρο αναφέρεται μιν στο απόρρητο της ελεύθερης ανταποκρίσεως ή επικοινωνίας, είναι, όμως, πρόδηλο ότι προϋποθέτει την ελευθερία της ανταποκρίσεως ή επικοινωνίας ως συνταγματικά προστατευόμενο έννομο αγαθό. Ανάλογα προκύπτουν και από την αντίστοιχη ρύθμιση του άρθρου 8 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), που οποία κυρώθηκε με το ΝΔ 53/1974 και έχει υπερνομοθετική ισχύ, σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος. Η εν αγνοία, όμως, και χωρίς τη συναίνεση ενός των συνομιλητών μαγνητοφώνηση ιδιωτικής συνομιλίας ενέχει παγίδευσή του και συνεπώς, αποτελεί δέσμευση και περιορισμό στην ελεύθερη άσκηση της επικοινωνίας. Γι? αυτό, ασχέτως του χώρου όπου έγινε η συνομιλία, η μαγνητοταινία, στην οποία αυτή χωρίς τη συναίνεση του ετέρου των συνομιλητών αποτυπώθηκε, είναι συνταγματικά απαγορευμένο αποδεικτικό μέσο και δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιηθεί εναντίον του σε πολιτική δίκη, ανεξαρτήτως του προσώπου που επιχείρησε τη μαγνητοφώνηση, δηλ. έστω κι αν πρόκειται για πρόσωπο που μετέσχε στη

μαγνητοφωνηθείσα συζήτηση. Πράγματι, η απονομή της δικαιοσύνης δεν πρέπει να γίνεται έναντι οιαδήποτε τιμήματος. Η αντίθετη άποψη θα μπορούσε να οδηγήσει υπό την επίκληση της ανάγκης αποκτήσεως αποδεικτικού μέσου για ενδεχόμενα δικαιώματα- στη γενίκευση της χρήσεως μαγνητοφώνων από τους συνομιλητές προσώπων, η φωνή των οποίων θα καταγραφόταν χωρίς τη συναίνεσή τους. Κατ' αυτόν, όμως, τον τρόπο η ελευθερία της επικοινωνίας θα περιοριζόταν, διότι τότε ο καθένας θα ζούσε με το καταθλιπτικό συναίσθημα ότι κάθε αστόχαστη ή υπερβολική, έστω, έκφρασή του, στα πλαίσια μιας προφορικής ιδιωτικής συζητήσεως, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί στη συνέχεια υπό άλλες περιστάσεις ως αποδεικτικό μέσο εναντίον του, πολύ περισσότερο μάλιστα όταν τα σύγχρονα τεχνικά μέσα παρέχουν ευρείες δυνατότητες αλλοιώσεως του περιεχομένου των αποτυπώσεων, οι οποίες (αλλοιώσεις) είναι πολύ δύσκολο ή και αδύνατο να διαγνωσθούν. Εξ άλλου, χωρίς την ανωτέρω κύρωση (απαράδεκτο του αποδεικτικού μέσου) η προπαρατεθείσα, συνταγματικής ισχύος, ρύθμιση θα είχε περιορισμένη αποτελεσματικότητα, παρά την απειλή κατά του παραβάτη της ποινικής κυρώσεως (ποινής φυλακίσεως), που προβλέπεται στο άρθρο 370 Α? παρ. ιδίως 2 εδαφ. β? και γ? του ΠΚ. Εξαίρεση από τον, συνταγματικής ισχύος, κανόνα της απαγορεύσεως των εν λόγω αποδεικτικών μέσων ισχύει μόνο χάριν της προστασίας συνταγματικά υπέρτερων έννομων αγαθών, όπως είναι λ.χ. η ανθρώπινη ζωή. Κάθε άλλη εξαίρεση από την ως άνω απαγόρευση, εισαγόμενη τυχόν με διάταξη κοινού νόμου, όπως είναι και ο Ποινικός Κώδικας, είναι ανίσχυρη κατά το μέτρο που υπερβαίνει το κριτήριο της προστασίας συνταγματικά υπέρτερου έννομου αγαθού. Περαιτέρω, ο από τον αριθ. 11 του άρθρου 559 του ΚΠολΔ προβλεπόμενος λόγος αναιρέσεως για μη λήψη υπόψη επικληθέντος και προσκομισθέντος αποδεικτικού μέσου δεν στοιχειοθετείται, αν πρόκειται για αποδεικτικό μέσο που δεν

επιτρέπει ο νόμος. Άρα, ο παραπεμφθείς στην Ολομέλεια πρώτος, από τον αριθ. 11 του άρθρου 559 του Κ.Πολ.Δ., λόγος της αναιρέσεως, κατά τον οποίο το Εφετείο δεν έλαβε υπόψη αποδεικτικό μέσο, επικληθέν και προσκομισθέν από την αναιρεσείουσα, ήτοι μαγνητοταινία (?κασέτα?) με το κείμενο της απομαγνητοφωνήσεώς της, στην οποία περιέχεται ιδιωτική συνομιλία της με τον ήδη αναιρεσίβλητο, αποτυπωθείσα εν αγνοία και χωρίς τη συναίνεση αυτού στις 6.9.1996 στην οικία της θανούσας , προς απόδειξη του ισχυρισμού της αναιρεσείουσας ότι ο αναιρεσίβλητος κατέχει ιδιόγραφη διαθήκη της θανούσας, με την οποία αυτή είχε εγκαταστήσει κληρονόμο της την αναιρεσείουσα, πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτος, διότι αναφέρεται σε αποδεικτικό μέσο, το οποίο υπό τις περιστάσεις αυτές εμπίπτει στην ανωτέρω, συνταγματικής ισχύος, απαγόρευση, αφού η, υπό την προεκτεθείσα έννοια, ελευθερία της επικοινωνίας, από την οποία απορρέει η απαγόρευση αυτή, αποτελεί έννομο αγαθό συνταγματικά υπέρτερο του επί του προκειμένου διακυβευόμενου ιδιωτικού από διαθήκη περιουσιακού δικαιώματος, προς απόδειξη του οποίου έγινε επίκληση και προσκομιδή της μαγνητοταινίας. Η υπόθεση πρέπει κατά τα λοιπά να αναπεμφθεί, σύμφωνα με το άρθρο 580 παρ. 5 του Κ.Πολ.Δ., στο Δ΄ Τμήμα, αφού αυτό με την ως άνω απόφασή του έχει επιφυλαχθεί να αποφασίσει για τους λοιπούς λόγους της αναιρέσεως.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Απορρίπτει τον παραπεμφθέντα στην Ολομέλεια με την υπ? αριθ. 748/2000 απόφαση του Δ΄ Τμήματος πρώτο λόγο της από 4.5.1999 αιτήσεως της περί αναιρέσεως της υπ? αριθ. 4333/1998 αποφάσεως του Εφετείου Αθηνών , Και

Αναπέμπει κατά τα λοιπά την υπόθεση στο Δ? τμήμα του Αρείου Πάγου.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στην Αθήνα στις 11 Ιανουαρίου 2001 και δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριό του στις 15 Φεβρουαρίου 2001.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

5)Α.Π. 1661/2001 Ζ` Τμ.

(Δ/ΝΗ 2002/1044)

Απόδειξη. Οι μαγνητοταινίες αποτελούν παράνομο αποδεικτικό μέσο, εφόσον λαμβάνονται χωρίς τη συναίνεση των συνομιλούντων προσώπων.

Α.Π. 1661/2001 Ζ` Τμ.

Εισηγητής: Γεώργιος Παπαδημητρίου

Με το πρώτο μέρος του δευτέρου λόγου αναιρέσεως προβάλλεται η από το άρθρο 559 αριθ. 11 ΚΠολΔ πλημμέλεια, ότι το εφετείο, που δίκασε για το σχηματισμό του αποδεικτικού του πορίσματος, έλαβε υπόψη αποδεικτικό μέσο που ο νόμος δεν επιτρέπει, ήτοι έλαβε υπόψη τις από τον εφεσίβλητο και ήδη αναιρεσίβλητο επικαλούμενες και προσκομιζόμενες μαγνητοταινίες με την απομαγνητοφώνησή τους, οι οποίες όμως είχαν ληφθεί χωρίς τη συναίνεση των φερομένων ως συνομιλούντων προσώπων, γι` αυτό και παράνομο αποδεικτικό μέσο, διότι παραβιάζει την ιδιωτική ζωή του ατόμου, που προστατεύεται από το Σύνταγμα (άρθρα 2 παρ. 1, 5, 9 παρ. 1 αυτού). Ο λόγος αυτός, κατά το μέρος τούτο, είναι απορριπτέος ως

αβάσιμος, αφού από την πληττόμενη απόφαση προκύπτει ότι το εφετείο ναι μεν έλαβε υπόψη τις εν λόγω μαγνητοταινίες, πλην όμως δεν δέχεται ότι αυτές ελήφθησαν εν αγνοία και χωρίς τη συναίνεση των συνομιλούντων προσώπων. Στοιχείο δηλονότι που είναι απαραίτητο κατά το νόμο για το ανεπίτρεπτο του αποδεικτικού αυτού μέσου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Γεωργόπουλος , Επίτομο Συνταγματικό δίκαιο , 12^η έκδοση, 2001
2. Δαγτόγλου , Ατομικά Δικαιώματα, 2005, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα
Αθήνα-Κομοτηνή .
3. Δημητρόπουλος Ανδρ., Παραδόσεις Συντ. Δικαίου τόμος ΙΙΙ, 2004
4. Μάνεσης Α.,Συνταγματικά Δικαιώματα,α΄ ατομικές ελευθερίες , 4^η
έκδοση,1982
5. Νικολόπουλος Γ.Χρ.,Το δίκαιο της αποδείξεως, 2005 εκδόσεις Αντ.

Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή

6. Τάχος, Το απαραβίαστο του απορρήτου των επιστολών και της εν γένει ανταποκρίσεως, 1967
7. Χρυσόγονος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, 2002, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή .

.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

1. Συμβ.Πλημ.Αθηνών 3533/1999
2. Εφ.Θεσς. 3570/1991
3. ΑΠ 381/1987
4. ΑΠ 673/1983
5. ΟΛ.ΑΠ 1/2001
6. ΑΠ 1661/2001

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

1. Μαγκάκη Γ., Περί της προστασίας του απορρήτου των τηλεφωνημάτων , Ποινικά Χρονικά 1964

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδα
1. Εισαγωγή	2
2. Συνταγματική ιστορία	3
Α) Διεθνής Συνταγματική ιστορία	3
Β) Εθνική Συνταγματική ιστορία	3

3. Αντικείμενο προστασίας	5
Απόρρητο-έννοια-επικοινωνιακά μέσα	5
Χαρακτήρας της επικοινωνίας	6
Περιεχόμενο μηνύματος και εξωτερικά στοιχεία ως αντικείμενο του απορρήτου	7
4. Φορείς	8
5. Αποδέκτες	8
6. Πεδίο ισχύος	10
Ελευθερία επικοινωνίας στο χώρο της Οικογένειας	10
Επικοινωνία μεταξύ των συζύγων	10
Στον εργασιακό χώρο	11
Στον χώρο των φυλακών	11
	Σελίδα
7. Περιορισμοί του απορρήτου της επικοινωνίας	13
8. Η ανεξάρτητη αρχή που διασφαλίζει το απόρρητο της παραγράφου 1 του άρθρου 19 του Συντάγματος.	15

9. Παράνομα αποδεικτικά μέσα	17
10. Ποινική προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας	19
11. Συμπέρασμα	22
12. Νομολογία	23
13. Βιβλιογραφία	34
14. Αρθρογραφία	35
15. Περιεχόμενα	36